

головною умовою такого входження є самодостатність і велич духу людини і нації - українця і українства, адже, як сказав ще Г. Сковорода, “плоть нічтоже, дух животворить...”

Отже, першочергової уваги науковців потребує сьогодні обґрунтування, систематизація і впровадження у навчально-виховний процес художньо-педагогічних інноваційних технологій, здатних найефективніше забезпечити мистецькі програми сучасної вітчизняної освіти.

Література

1. **Банфи А.** О жизни искусства // Философия искусства. – М.: Искусство, 1989. – С. 36 – 40.
2. **Даренський В.** «Мова» мистецтва як феномен екзистенційного діалогу // Людинознавчі студії: Зб. наук. праць ДДПУ. Філософія. – Дрогобич: Вимір, 2005. – С. 54 – 63.
3. **Искусство в мире духовной культуры** / Шудря Е.П., Шинкарук В.И., Новикова Л.И. и др. - К.: Наукова думка, 1985. – 240 с.
4. **Лосев А.Ф.** Диалектика художественной формы // Форма – Стиль – Выражение. – М.: Мысль, 1995. – С. 321 – 404.
5. **Національна доктрина розвитку освіти** // Книга вчителя дисциплін художньо-естетичного циклу: Довідково-методичне видання / Упоряд. М. С. Демчишин, О. В. Гайдамака. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – С. 28 – 42.

УДК 159.947.5 - 057.87:784

Сіненко О.О.

МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ СТУДЕНТСЬКОГО ХОРОВОГО АМАТОРСТВА

В статье анализируются возможности плодотворного использования студенческой молодежью свободного времени, рассмотрены мотивы ее участия в деятельности любительского хорового коллектива.

Ключевые слова: студенческая молодежь, хоровой коллектив, мотивация, музыкальный интерес.

У сучасному українському суспільстві здійснюються глибокі соціальні перетворення, які призводять до важливих змін у свідомості молоді. Попередні цінності, пов'язані з моно ідеологією, перестали впливати на духовність, світоглядні позиції особистості, на її життєдіяльність. У зв'язку з цим актуальною стає проблема використання молоддю вільного часу, виявляючись своєрідним індикатором дозвіллевої культури студентства, де коло їхніх інтересів, устремлінь, бажань має можливість втілюватися у різних видах і формах організованої дозвіллевої діяльності й більш повно реалізовувати себе у соціально-культурній творчості, специфічними ознаками якої є не регламентованість, добровільність та демократичність.

На основі аналізу наукових джерел можна зробити висновок, що мотивація особи розглядається вченими у межах діяльнісного підходу. Виходячи з положень про сумісний характер діяльності людини, її потреб, відповідно тлумачиться і зміст мотивів та цілей конкретної діяльності. Так, С.Л.Рубінштейн, О.М.Леонтьєв, С.О.Іосіфян, В.А.Петровський вказують, що мотив як усвідомлена спонукка конкретної дії виникає зі ставлення особи до ситуації, обставин, умов, завдань, цілей, перспектив, тобто до тієї діяльності, яка приваблює і має особистісний сенс.

Метою статті є виявлення ставлення студентів до музичного мистецтва; аналіз мотивів їхньої участі у діяльності аматорського хорового колективу.

Останнім часом хорове аматорство починає поступово й інтенсивно приваблювати студентську молодь, орієнтуючи її на підвищення „особистого професійного статусу”, на задоволення престижних потреб, тобто бути більш освіченою, інтелектуально розвиненою, духовно збагаченою, людиною з яскраво вираженим „Я”. Студенти мають наміри сформувати колективну „Я-концепцію” як у професійній, так і в особистісній сферах, оскільки, художня аматорська діяльність надає можливість „реалізувати себе не уявно, а реально”. Це стимулює молодь до творчого пошуку, до продуктивної самоосвіти й самовиховання, „підвищуючи особисту майстерність у конкретному напрямі діяльності”, „одночасно перетворюючи сферу вільного часу на додатковий простір самореалізації”.

Ставлення студентів до музичного мистецтва співвідноситься з реаліями їхнього життя з усіма його проблемами, де спілкування з мистецтвом музики у різних видах і формах виступає об'єктивною потребою, тобто іде соціальний запит, замовлення особистості, що має бажання й спрямована на

споживання цінностей музики. Для молоді людини музика – це „пізнання життя”, „духовний світ, глибинний і тонкий”, „де почуття і переживання”, „естетична насолода”. В епіцентрі здобутої нами інформації занотовано пошук студентами духовного стрижня, який допомагає особі не „зламатися, зберегти й піднести себе серед сучасних життєвих негараздів”. Респонденти підкреслювали той факт, що молоді необхідно відчувати справедливість, моральну чистоту, душевну стійкість, які присутні в музичному мистецтві.

Цікавими, з нашої точки зору, є деякі висловлювання студентів у ході усного опитування. На запитання: „Що може зробити мистецтво, зокрема музичне, щоб виправити „моральний хребет” молоді; чи замислювались над цим професіонали, які її створюють?” нами були отримані такі відповіді:

„Про це треба розмірковувати. Від того, що часто використовується слово „мораль”, духовність молоді і суспільства не стає кращою. Іноді все це перевтілюється у декларацію, цими словами приховуються ті особи, які докладають певних зусиль, щоб нівелювати свої політичні позиції вишуканими словами, а часто-густо цілеспрямованим добром творів мистецтва, як засобу, що утворює їхні позиції” (Борис, студент 5 курсу Київського національного торговельно-економічного університету).

„Мистецтво музики – це найпоширеніший вид мистецтва, який впливає на свідомість і підсвідомість людей” (Марія, студентка 2 курсу Київського національного університету ім.Т.Г.Шевченка).

„Для мене мистецтво музики – це світ химерних звуків, які зливаються у дивовижні мелодії та неймовірним чином завжди відображають мій душевний стан” (Марина, студентка 3 курсу Київського політехнічного університету).

„Універсальність музики, в тому числі й хорової, її приваблювальна сила надає можливість самореалізації кожному, хто цього бажає, має хист і здібності” (Ігор, студент 3 курсу Київського національного торговельно-економічного університету).

Слушною є думка стосовно впливу культури на особистість А.І.Арнольдова: „Культурне обличчя людини визначається не кількістю років, прожитих нею на світі, а духовним прилученням до цінностей світової культури. Культурне обличчя визначається універсалізмом, а універсалізм – це не тільки і не стільки професійна діяльність людини, але й широта її духовного кругозору, обсяг культурного надбання, потяг до всебічних знань, психологічна установка на потенційну творчу діяльність” [1, с.162-163].

Ставлення молоді до музичного мистецтва в основному виявлено як позитивне, але розуміння його сутності не завжди визначалося чітко і ясно. Більшість опитуваних особисте ставлення здійснювали на базі здобутого досвіду з шкільним хоровим виконанням творів, методикою їх опанування, хорового шкільного репертуару, а також особистого самовияву в хоровому співі (57,12%).

Вибіркові усні опитування зі студентами, які виявляють інтерес до мистецтва хорового співу засвідчили, що хорова музика з її ладотональною організацією, особливостями формотворення, структурними побудовами багатоголосся створює автономну естетичну реальність і характеризується багатозначністю образів та смислів, постійно додержуючись існуючих норм хорової музичної мови, має активний вплив на світогляд особистості, на її морально-етичні імперативи, на розвиток індивідуальних творчих якостей, але головним є можливість розширення меж особистого культурного потенціалу.

Для детального вивчення ставлення студентів до хорового аматорського мистецтва їм було поставлено низку запитань: „Чи брали Ви участь у аматорському (самодіяльному) хоровому колективі? Якщо так, то в якому?”, „Ваше ставлення до аматорської художньої творчості?” Відповіді респондентів визначалися відкритістю висловлювань, що надавало можливість ранжувати їх змістовну наповненість за принципом особистісної значущості. Студентів, які були задіяні до аматорської художньої творчості, нами було ранжовано з урахуванням кількісного показника: вокальна (14,07%); хореографічна (12,59%), хорова (11,85%); театральна (5,92%); інструментальна (2,22%); не брали участь (8,14%), що довело факти залучення до мистецтва значної кількості респондентів. Кожен з них мав можливість спілкуватися з музикою у різних видах аматорської художньої творчості, й безпосередньо з хоровим мистецтвом як в умовах середньої загальної освіти, так і в позашкільних закладах, а у вищому навчальному закладі – незначна кількість респондентів брали участь у діяльності студентського хорового колективу (11,85%).

Аматорська творчість для студентів – це „вбирання” краси з художньої предметності мистецтва для „формування себе” цими засобами. У своїй визначеності стосовно участі в аматорській художній творчості студенти зазначали, що ці устремління набувають характеру потреби якомога частіше „входити в світ естетично-художньої сфери”, тим самим створюючи навколо себе красу

почуттів, формуючи риси досконалості, розширюючи досвід інтелектуально-емоційного реагування на навколишній світ, оточуюче середовище, узгоджуючи їх з ідеєю гармонії й доцільності (82,35%).

Ізоляцію або усунення від естетичного спілкування з мистецтвом респонденти відзначали як певну руйнацію світогляду особистості, прирікання на „життя буденністю”, що не має змоги співставляти „реальність і красу”, „осмислення свого „Я”, а також неможливість „здійснення самореалізації себе у світі прекрасного”. Загальнокультурна компетенція, що набувається студентами у процесі аматорської художньої діяльності, охоплює знання в ракурсі особливостей національної, загальнолюдської й музичної (хорової) культури, духовно-моральних основ, які мають місце в ній, а також культурологічних основ, суспільних явищ і традицій, релігійної музики поряд із досвідом творчої діяльності у специфічних умовах спілкування з мистецтвом музики і учасниками аматорських колективів. У цьому контексті загальнокультурна компетентність учасників аматорської художньої творчості розуміється нами як здатність співвідносити власний спосіб життя із „картиною світу” як цілісною і системно-сисловою діяльністю, у якій вони живуть, діють і здобувають творчого досвіду.

Стосовно участі у діяльності аматорського колектива, в тому числі й хорового, студенти виявили мотиви, які виступили вирішальним чинником у їхньому зверненні до художньої аматорської творчості.

Здобуті експериментальні дані дозволили їх згрупувати за певними якістьми, за якими студенти бажають брати участь у діяльності аматорських колективів: інформаційні, пізнавальні, емоційно-естетичні, комунікативні, соціальні, дозвіллі та рекреаційні.

В основі інформаційних мотивів лежить „потреба в отриманні художньої інформації”, „більш ґрунтовна орієнтація у мистецтві”, „ознайомлення з художніми вимогами музичного виконавства”, „здобути уявлення про мистецтво хорового співу”, „бажання познайомитись з новим видом творчої діяльності”, „історією розвитку мистецтва”, „біографіями композиторів, виконавців”, „накопичення нової цінної інформації в галузі мистецтва” (59,40%).

Пізнавальні мотиви характеризуються „потребою у набутті нових (художніх) знань, вмінь і навичок”, „систематичним опануванням різнопланового репертуару” як основи набуття „музичного досвіду”, „засвоєнням музичної мови”, „її синтаксичного і художньо-образного смислу”, „особливостей виконавської інтерпретації”, втілених у музичну форму; знаходженням зв'язків між характерними ознаками інтонаційної виразності, цілісного уявлення про навколишній світ, де особливого значення набуває мистецтво музики (64,80%).

Емоційно-естетичні мотиви сприяють „поглибленню естетичних вражень”, „емоційних переживань”, споживанню і відтворенню естетичного начала, закладеного у мистецтві музики і особливо у хоровому співі, спрямованістю „на усвідомлення прекрасного в єдності з художньо-образним змістом музичного твору”; прагненню до виявлення „особистісних яскравих емоційних вражень”, „художніх асоціацій”, „спілкування з прекрасним”, чуйному і глибокому реагуванню на найбільш яскраві його прояви, свідомому ставленню до хорового мистецтва з позицій естетичної оцінки, моралі, духовності (52,65%).

Комунікативні мотиви пов'язані з потребою взаємодіяти з музичним мистецтвом на духовно-інтелектуальному підґрунті; „глибинного і цілісного осягнення хорових творів”; активного „входження” у музичну культуру; сприймання, усвідомлення й „привласнення розмаїтого світу музики, її засобів виразності, які надають можливість відчутти особливий стан „розмови з композитором”, виявляючись у специфічних формах „сюжетної” або „програмної” інтерпретаціях, асоціативних зв'язках, ефекту „зараження” і навіювання, що пов'язані з предметно-інформуючими значеннями, „баченням” музики особливими „картинними уявленнями музичних образів”. Комунікативний аспект мотивації є присутнім у спрямованості студентів на розгорнуте спілкування в колективному аматорстві та міжособистісного сприйняття на рівні діалогу-полілогу, рефлексії, спільної художньо-творчої діяльності, а також „за рахунок аудіо-відео-мультимедіа засобів”, і поряд з цим плануючи і використовуючи на практиці „розумне спілкування” в полі котрого знаходяться студенти (49,95%).

Соціальні мотиви спрямовані на утвердження особистісного „Я” у сфері аматорської художньої творчості, особливо коли „участь у колективному переживанні” піднімає кожного учасника до відчуття соціальної значущості, тобто „себе в хоровому мистецтві”, „готовності до усвідомленого осягнення своєї ролі у колективній творчості” і реалізації потреби у різних формах музично-хорової діяльності. Це позитивно впливає на соціально-культурну ефективність міжособистісної взаємодії, під час якої у „сприятливому культурному середовищі” відбувається як не тільки „особливий контакт в аматорській творчості”, а й інтенсивний обмін думками, оцінками питань, пов'язаних з творчими процесами, що відбуваються в колективі (78,30%).

Дозвіллеві мотиви виявляються у реалізації вільного часу, де „участь в аматорському (або іншому) хоровому колективі є найбільш змістовним дозвіллям. В цей час можна навчитися не тільки мистецтву співу в хорі, але побачити і пережити те, чого не можна пережити в реальному житті”; розвинути свій естетичний кругозір, водночас відпочиваючи і насолоджуючись прекрасним, мистецтвом”, „вільно вибираючи діяльність, яка подобається і має користь, залучає до культурних цінностей”, а також супроводжується позитивним станом „без зовнішнього тиску” (72,9%).

Рекреаційні мотиви спрямовуються на відновлення духовних, психічних і фізичних сил студентів завдяки участі у аматорській художній творчості, що виступає компенсаторною діяльністю поряд з напруженим професійним навчанням, але саме в соціально-культурному аспекті й спрямовується на „відновлення працездатності студентів у широкому розумінні цього поняття”, „на гармонізацію внутрішнього стану”, „нівелюючи негативних чинників”, „сприяння ефективному відновленню життєвих, емоційних, інтелектуальних, вольових і духовних сил” (70,2%).

На запитання, адресовані учасникам студентського аматорського колектива: „Які інтереси Ви вважаєте загальними відносно діяльності студентського аматорського хорового колективу?” отримано низку висловлювань, які були піддані якісному і кількісному аналізу. Судження, близькі за змістом, об'єднувалися нами у групи. Показники були визначені за судженням, що мало найбільшу частоту у своїй групі. Зберігаючи стиль висловлювань респондентів, ми зводили їх до загальних формулювань, що визначали сутність проблеми.

Матеріали дослідження доводять, що інтерес студентів до участі в аматорській художній творчості пов'язаний: по-перше, - з соціально-культурними умовами значимої для них діяльності (музично-естетичній, музично-освітній, музично-виконавській, культурно-просвітницькій) та організації і проведенні змістовного дозвілля; по-друге, - з соціально-психологічними аспектами: спілкування в колективі, міжособистісне спілкування, вплив позитивного морально-психологічного клімату в колективі, на „комфортне відчуття” особистої значущості і цінності; по-третє, - зорієнтованість на термінальні цінності (цілей у житті, навчанні, художньо-творчій діяльності, продуктивного використання вільного часу) та інструментальні (засобів для досягнення мети), які є особистісно значущі; по-четверте, - самоактуалізація як засіб втілення індивідуальних інтересів в культурно значимих сферах аматорської творчості, життєдіяльності студентського хорового колектива, в організації продуктивного дозвілля за інтересами молоді у вільний час.

Здобуті експериментальні дані, що пов'язані з мотиваційною сферою студентства, у контексті окреслених завдань нашого дослідження дозволяють дійти висновку про те, що респонденти визначають мотивацію як „діяльність в студентському аматорському хоровому колективі, яка є цікавою та викликає стійкий інтерес студентства до неї” і позитивно її схвалюють; ця поліаспектна діяльність дозволяє розкривати творчі можливості співаків-аматорів, сприяти їхньому саморозвитку і самореалізації, особистому зростанню в культурно-ціннісній й особистісно значущій колективній діяльності на дозвіллі (93,15%).

Аналіз письмових відповідей студентів дозволив виявити два основних види мотивації: крім інтересу до художньої аматорської творчості, вони мотивували свій вибір стосовно участі у діяльності аматорського хорового колективу з позицій її соціально-культурної значущості. Студенти усвідомлювали її „активну роль у сучасному суспільстві”, у „відродженні національних духовних надбань”, у „створенні позитивно-емоційного контакту в колективі”, „бути потрібним людям, колективу, суспільству”.

Проведене опитування студентів, які є учасниками студентського аматорського хорового колективу, свідчить про їх стійкі пізнавальні інтереси до мистецтва хорового співу, до участі у тих „корисних справах, які здійснює аматорський колектив”. Їх цікавить й поглиблене набуття „художніх знань”, й особливо „вокального співу”, „вивчення нових хорових творів та можливість їх виконувати для широкої громадської аудиторії”, а іноді й „самостійно створювати нові музичні композиції”, що стало дуже популярним і поширеним видом діяльності у молодіжному середовищі.

Дослідженням встановлено і соціальні інтереси студентів: це „самоствердження себе”, „самовдосконалення”, прояв творчих здібностей для досягнення особистого успіху, „зорієнтованість на роль лідера у всіх справах”, на „збагачення власної концепції життя”, на сприйняття соціальних стосунків у колективі через специфічні вимоги, що формуються у відповідності тих норм, які встановлюються аматорською хоровою практикою, на „здатність орієнтуватися у ситуаціях міжособистісного спілкування, розуміти мотиви, стратегії поведінки як свої власні, так і партнерів по спілкуванню”, надання творчим видам діяльності суспільно-значущого характеру.

У ході проведення дослідження, ми дійшли висновку, що залучення студентської молоді до культурно-дозвіллевої діяльності, в тому числі й до аматорської хорової творчості, може бути успішним, якщо „дозвілля буде яскравим, оригінальним, своєрідним, новим за змістом і формою, а

також сприятиме активній реалізації їхніх індивідуальних інтересів і потреб, підвищенню культури використання вільного часу, розкриттю творчості в „захоплюючій колективній художньо-естетичній діяльності”.

Література

1. *Арнольд А.И.* Цивилизация грядущего столетия (Культурологические размышления). – М.: Грааль, 1997. – 328 с.
2. *Быкова Э.В., Михайлова И.Г.* Проблема мотивации участников самодеятельных художественных коллективов. – М., 1989. – 54 с.
3. *Власенко Н.А.* Некоторые вопросы воспитания студенчества на современном этапе // Уч. записки Московского областного института. – М., 1998. – 59с.
4. *Иконникова С.Н.* Социализация молодёжи и проблемы воспитания. – Л., 1988. – 78с.
5. *Рудницька О.П.* Теоретичні основи формування музичного сприйняття в контексті духовного розвитку особистості // Етика, естетика, теорія культури: Міжвідомчий науковий збірник. – К., 1992. – Вип.36. – С.46-48.

УДК 78 : 378.1

Пляченко Т.М.

ГУМАНІСТИЧНІ ЦІННОСТІ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

В статті досліджено історико-теоретичні аспекти гуманізації змісту освіти, визначено гуманістичні цінності музично-педагогічної підготовки майбутнього вчителя в умовах діяльності камерного оркестра.

Ключові слова: гуманізація змісту освіти, гуманістичні цінності.

Система освіти в Україні, як один з соціокультурних і духовних феноменів, переживає новий етап свого розвитку, пов'язаний з оновленням змісту освіти, зміною менталітету суспільства й особистості, зміною ціннісних орієнтацій не тільки у підростаючого, а й у старшого покоління. Незважаючи на негативні тенденції, що мали місце у перші роки пострадянського періоду, вітчизняна система освіти зберегла свої кращі традиції завдяки, насамперед, гуманістичним цінностям, які закладені в її змісті.

Проблема ціннісних орієнтацій особливої актуальності набуває у підлітковому віці, коли „викристалізовується” особистість. Тому виникає потреба у такій цілісній організації освітнього простору, яка б створювала умови для наповнення внутрішнього світу учнівської та студентської молоді ціннісним змістом. У цій галузі ще існують суперечності між традиційними для слов'янських народів гуманістичними цінностями і новими ціннісними пріоритетами молоді, пов'язаними з посиленням індивідуалізму та прагматизму; орієнтацією значної частини суспільства на високий матеріальний рівень зарубіжних країн і традиційною українською ментальністю, спрямованою на реалізацію високих духовних цінностей; становленням в українському суспільстві нової системи ціннісних орієнтацій та інертністю притаманних школі процесів; потребою підлітків у певній системі цінностей та її несформованістю в суспільному і педагогічному середовищі; закладеними у зміст освіти гуманістичними цінностями і недостатнім використанням їх потенціалу в навчально-виховному процесі закладів освіти; потребою педагогічної практики в науковому обґрунтуванні інноваційних процесів, які відбуваються в системі освіти, і недостатньою кількістю наукових досліджень, що охоплюють увесь спектр актуальних педагогічних проблем. Наявність цих протиріч і визначила актуальність даної статті.

Проблемі гуманізації змісту освіти присвячено ряд наукових досліджень (А.Алексюк, І.Бех, В.Бутенко, С.Гончаренко, І.Зязюн, Л.Левчук, О.Лосев, В.Мазепа, О.Мороз, О.Савченко, О.Семашко, А.Щербо та ін.). Здійснені дослідження змісту й основних компонентів ціннісних орієнтацій особистості (В.Анненков, В.Дряпіка, В.Малахов, М.Черниш, Р.Шульгіна та ін.). У працях музикознавців, педагогів та соціологів (Р.Грубер, Л.Коваль, В.Матоніс, О.Олексюк, Г.Падалка, Л.Переверзев, В.Петрушин, О.Рудницька, А.Сохор та ін.) визначені магістральні напрямки орієнтації особистості у музичній сфері.

Проблема цінностей особистості знайшла відображення у роботах філософів (О.Дробницького, А.Здравомислова, М.Кагана, Л.Столовича, В.Тугаринова, В.Франкла, Ю.Шарова, Я.Гудечека, А.Камю, Г.Марселя, М.Хайдегера, К.Ясперса та ін.), які дослідили зміст, структуру і типологію цінностей, їх значення у контексті соціалізації особи, глобальних чинників функціонування й еволюції суспільства,